

POESIES

Per JOAN JOSEP ROCA LABÈRNIA i
DAVID TOMÀS MILLAN

BORRATXO

Ara, com ja cau la tarda,
la taverna és a punt,
recerco el meu tros de bossa
perquè em sento prou eixut.

La nit ha estat prou llarga,
el fred ha vingut amb mi,
la gana ha estat malmesa,
però encara queda el vi.

Dono gràcies al senyor
puix ahir estava content,
va posar-me en el meu lloc
i vaig acabar lluent.

Que bonica és la vida
si, en el lloc de treballar,
posen pa, una sardina,
un got ple per acabar!

Els peus com s'arrodoneixen,
s'entafora el meu pensar,
el altres com xerrotegen,
asseguren que vaig mal.

Poc saben tot el que veuen
i, mirant sense mirar,
només diuen bajanades
car ben curt és el parlar.

Comenten que, de biaix,
vaig caminant per la vida,
sense pena ni fatiga,
cap home lira endavant.

I, no és pena, quan es buida
la gerra del suc diví,
es resseca l'embranchida
i la manca el fa patir?

No és pesat el fer el camí
del refugi a la taverna,
amb burletes, cent oprobis,
sense pausa ni empena?

Ara, en arribar el diumenge
i emplenar-se el castell,
matino, vaig a l'església,
en aplegar-hi, m'assec.

No cal entrar-hi ni sobra
el que mana el meu senyor:
«Al borraixxo feu almoina,
ell demanarà per tots.
Si no estigués, la collita
sobraria de bon tros,
ell la beu perquè li mano,
fan falta bons bevedors.

Vosaltres parleu de l'aigua,
de la claror dels eixuts,
però ell sofreix, s'apaga
i té cura dels vençuts.

Ell rebrà les cent topades,
la fúria dels nouvinguts
i no prega altra cosa
que continuar fent xarrups.
Poc importa si demana,
oferir-li és galdós,
una fruita, una crostada
i un got de sang del cub.
Els castells de la contrada
s'han quedat sense ningú
i, quan apleguen a festa,
el lloquem per al seu gust.

Amb totes aquestes paraules
i altres, que ofereixo jo,
el senyor els posa a ratlla
i no passo més que por.

El jovent em fa basarda,
mai sembla arribar enlloc,
de vegades com m'empaita,
em llença fotesa i rocs.

Ara sí, els dic cent coses,
els parlo de la família,
d'una mare que s'obliga
i s'allita amb mil homes.

Els qui entenen la burlata,
altra cosa no ha de ser,
em deixen per una estona,
em segueixen poc després.

Em diuen poques paraules:
Si em trobaran ben begut,
si dormiré per les taules,
si tinc clar el meu futur.

No saben més del que pensen,
no criden més del precís,
ells canvien el món, corren
i, quan fugen, puc dormir.

Quan el sol ja no escalfa,
a punt estic de sopar,
vaig a la banda del nord,
passo l'estona buscant.

Amb un bon tros de pa sec,
una punteta d'enciam,
el cor gustós d'una poma,
un glop ample al capdavant.

I torno a la taverna,
del taverner sóc client,
no pago, si no és precís,
i, li agraeixo, si bec.

Allí, em deixen un racó
al davant de la finestra,
miro el carrer, veig la gresca,
ho controlo quasi tot.

Agafó les cent comandes:
Si ve aquell, digues que sí!
Si ve l'altre que s'afanyi!
Si em malparlen, tu, m'ho dius!

Això suposa negoci,
una pasta, un got ben ple,
un fer les paus amb els pobres,
un apropar-se al saber.

Així passo les setmanes,
sense pressa, sense dot
i, si el cap se'n va a les fosques,
em retiro al meu racó.

El pitjor és la Quaresma,
els divendres, sobretot,
i, el darrer, quan ja s'acaba,
em demanen per actor.

Em pugen, a punt d'albada,
 al calvari de la mort,
 em lliguen en una creu,
 a la vora d'un traïdor.
 És un traïdor de mentida,
 ell treballa de fuster,
 el conviden a la festa
 de clavar-lo poc després.
 Jo li diré unes paraules,
 ell en dirà unes més,
 acabat el Sant Ofici,
 ens baixaran en poc temps.
 Després d'un esmorzar pobre,
 d'un dinar curtet de peix,
 venen dues passejades
 per la banda dels merlets.
 A la tarda processó,
 que en diuen d'Enterrament,
 un capellà, cent vint torxes
 i tres voltes al castell.

Després convida a sopar,
 el senyor, com tots els anys,
 poca fruita, res de carn,
 gens de vi i massa cants.

Aquella nit, la vigília,
 mirant la lluna i el cel,
 les dones en una cambra,
 els homes de frec a frec.

És la nit més encisera,
 més segura i més fervent,
 mai et deixen anar sol,
 com, a pocs, n'aniran tres.
 Si algú perd la vergonya
 i vol anar a festejar,
 és ben segur que, al demà,
 el troben en una forca.

Poca cosa he de dir,
 ben poc he de menester,
 a l'hivern, vull molta llana,
 a l'estiu, un vestit fresc.

I si em donen espartenyà,
 una bossa i camí pla,
 no vull tenir altra feina
 que una gerra per buidar.

NUVI ROIG

Tot allò va començar
 el matí d'una tardor,
 mentre es feia el camí,
 quan tornava, més bé, sol.

Anava cap al castell,
 venia de veure el mar,
 havia passat la nit
 entre dormint i somiant.

Tinc un amic sentinella,
 vigila el cim del Montsià,
 encén, ben tost, la foguera
 quan albira quelcom rar.

Moltes vegades, em deia,
 quan estava de permís:
 Vine a veure'm una tarda,
 et mostraré el paradís.

Les onades, els crespons
 de les naus de blanca vela,
 la grandària de l'estrella,
 la sortida del gran sol.

I cap allí, vaig anar
 amb un gos, una cistella,
 una gerra, amb negre vi,
 de la darrera verema.

L'amic va sentir el meu crit,
va deixar, al punt, la llança,
va assenyalar-me amb el dit
i va somriure de gràcia.

Vam parlar de la verema,
de la fresca, de l'estiu
i d'una certa donzella
que li feia l'ull ben viu.

Va ensenyar-me la cabana,
feta de fusta d'alzina,
un llit de palla, la taula,
un armari i la cadira.

Va contar-me que eren dos,
els qui sempre allí estaven,
l'altre era més bé ros,
es veien i ni es parlaven.

Ara està, bocaterros,
vigilant una nau negra,
per si atraquen a la costa
i desitgen baixar a terra.

Va deixar-me el seu lloc
i, escalfats a la cabana,
posarem un llum o dos
i vam revifar la flama.

Aquell vespre vam cantar,
vam posar el senyor perdut,
vam buidar tota la gerra
i vam riure sense embuts.

Quan ja la nit era gran,
haviem parlat de tot,
vam caure com dos pardals
i vaig dormir com un soc.

Quan ja l'altre va arribar,
per tal de complir el relleu,
creieu-me, ni ho vaig notar
perquè dormia com deu.

Em vaig llevar com pogué
quan el sol, per fi, arribà
i vaig emprendre el camí
tot seguint drecera avall.

Vaig fer-li un crit a l'amic,
no sé si se n'adonà,
però vaig deixar la serra
i la vall vaig travessar.

Quan el castell s'acostava,
vaig tombar-me més d'un cop
i, per molt que me'l mirava,
no trobava el negre gos.

No patia més per ell
que era bèstia ensinistrada,
aplegaria, a la tarda,
a la plaça del castell.

Patia pel mal de cap,
per la nit tan ben passada,
pel sentinella galant
i la cistella oblidada.

Què li diria a la mare?,
si era bona i estimada,
si patia pel meu son
i, per les nits, em tapava.

El pare, com s'ofendria,
diria: Quin noi més curt!,
jo callaria i, encara,
ploraria pel seu gust.

Assegut, damunt la palla,
entre els dos millors germans,
somicaria una estona
i després a treballar.

Aigua amunt, per la drecera,
des del pou fins a l'aljub,
amb sis cànters, mala gana
i fent més força que el ruc.

Així un dia, altre dia,
en portava més de cent,
la poncella més que neta,
el senyor tot somrient.

Si, de sobte, alguna guerra
s'aturava prop d'aquí,
els viatges es finien,
m'atipava de dormir.

Però un dia, mala tarda,
el pare arriba a punt,
ara crida, neguiteja,
exigint el ser cregut.

Li conta, a la dolça mare,
un encontre profitós,
el veí, de dues filles,
li proposa un tracte gros.

Casarà la filla lletja,
amb el fill menys saberut,
i donarà, per tal fita,
moltes teles i dos rucs.

El pare no toca a terra,
la mare no ho veu pelut
i l'heroi, d'aquesta història,
vol posar terra a l'ensurt.

Així, en aplegar la nit,
quan la família ja dorm,
es lleva, pren un farcell
per fugir de la dissort.

Va de cara als sarraïns
per morir com un cristià,
potser el cel no el trobarà,
però no lindrà veïns.

Quan tot anava prou bé,
el riu era a mig pas,
sent a l'amic que ja ve
i li pregunta: Què fas?

S'asseuen, plegats, al pont,
es comenten la contalla,
un li parla de batalla,
l'altre d'esdevenir mort.

Allí ploren la nissaga,
es critiquen, fan el sord,
i, quan l'albada els atrapa,
es demanen bona sort.

I tornen cap al castell,
el refugi dels més pobres,
dels malalts, dels cavallers
i l'imperi dels més nobles.

Assenteixen el seu signe,
es manifesten captius,
és la riquesa dels homes
que neixen per ser vençuts.

Un casarà amb la veïna,
encara que no és deessa,
l'altre gaudirà allí uns dies
i seguirà fent la feina.

El castell vesteix de gala,
a la contradada hi ha goig,
la núdia va més que blanca,
el nuvi, potser, més roig.

VOLTETA PEL MONTSIÀ

Diuen que hi ha una serra,
que de tan a prop que la tenim, sembla lluny.
Perquè atansar-se a recórrer-la
requereix suors i ulls.

L'Ebre l'acaronava pel nord,
el riu sènia la porta al mar.
La serra de Godall li bufa l'esquena,
les platges li fan d'espill.

Qualsevol rei voldria
construir-hi dalt el seu castell,
per tindre el millor paisatge
des de llevant a ponent.

Els ibers foren qui el poblaren,
els romans d'oliveres rodejaven,
els gúelos el treballaven
i nosaltres el contemplem.

Ens han deixat un gran llegat.
Si perdre ho deixem,
no ens ho podem perdonar.
És la nostra història i present!

A la Cogulla comença el Montsià
i acaba al Montsianell,
tant s'hi val per on comenci
perquè a la Serra tant i fa!

De les fonsts als masos,
les senderes porten
les raveres i la gent,
de la plana als boscos.

*Montsià amunt, Montsià avall
corriol que s'enfila pels cingles,
rius de pedres als aixirigalls.*

Racó de boscos mediterranis
frondosos i misteriosos.
Si s'amaguen de llegendes
per qui les sàpiga trobar!

A la Torreia habitava un frare
anomenat Pare Pasqual,
tot el dia fent penitència,
el Montsià el guardava de tot mal.

Diuen que quan plou de llevant
darrere Molacima surt reptant,
la gran serp blanca d'aigua
que recorre tota la barrancada.

Quanta natura és present!:
carrasques, teixos, grèdols i aurons,
roures, falcons i porcs senglars,
coloms, raboses i teixons.

Els pardals que emigren
s'hi paren allà dalt,
per baixar als camps del Delta
o cap als Ports seguir volant...

Serra estimada
filla del Delta i Els Ports,
s'aferra fort a terra
quan bufa el vent del nord.

*Montsià quan neva, Montsià quan plou
el cerç a tots espanta
però la muntanya no mou.*

Del mas de Mulet cap al de Mata-Redona
pel de rosalea i Comú passarem,
tan bonic és el caminet,
tan gratificant el seu passeig.

Els bous que s'hi troben
pels voltants de Comú,
són inofensius i s'espanten de la gent.
Mengen herba tot el dia
i mores negres al tardet.

Al barranc de la Carbonera
treien llenya, calç i carbó.
Cultivaven cereals i pataques,
feien cabassos del margalló.

Des de la Foia a Molacima,
els bancals amb dur esforç s'enfilaven.
Quina agricultura de muntanya!
Quant de blat cultivaven!

Te poliòl, de reina i de roca.
Serves, nespros i ametles,
arrançons, ous i cireres,
alls, cigrons i cebes per cultivar;
la Serra sempre ens dona de menjar!

Maquis i bandolers,
carbonaires i pastors,
ramaders i caçadors,
viatgers i masovers.

Grans ramats partien de les basses,
des de la Foia creuaven tota la Serra
fins a les pastures del Delta,
pel lligallo Codonyol o per Ventalles.

Voldria retrocedir en el temps
i veure poblat el Montsià de cabres,
vaques, ovelles, pardals i palometes,
cultius, carros, burros i gent.

Veure el put-put niu construir,
els conills la malea travessar,
veure els cérvols, els llops,
i els fardatxos la cua menejar.

*Montsià pugés, Montsià baixes
el treball dels avantpassats,
la suor sobre els marges.*

Les fonts que hi trobem
són l'ànima de la Serra,
aigua de vida que sembla de verd
els bancals erms a primavera.

Cocós, pantans, sínies,
pous i fonts,
van ser un dia els guardians
d'aquest preciat or.

Al bufar els vents humils
un capell se li posa al Montsià,
que el migcobreix i el refresca:
aigües del Mediterrani, quin bé li fa!

Per la sendera de les Faixes,
és el Montsià més salvatge.
Espadats i cingles es succeeixen,
com disfrutarien els sovatges!

Vent que arriba del marjal.
Li encanta jugar amb el forat,
el forat de la Foradada,
finestra d'encendre excepcional.

L'heura s'enfila a les roques,
com els arbres al cel des del fons del barranc,
tot buscant la carícia del sol
que tant cream els dies d'estiu.

*Sendera avall, sendera amunt
va el lligallo entre matises,
margallons i roques color de fum.*

Li han malmès el vestit,
els molts de focs ha sofert
i ferit queda per sempre...
que no perdi mai el romer!

A la serra hi ha un refugi
dedicat al doctor Agudé,
savi home excursionista
(com Virgili o com Vailet)
iniciador a Catalunya dels senders.

Si passeu, pareu una estona
i gaudiu del barranc Astor,
tan agradable en nits d'hivern
que s'empatxa tot el cor.

Sobre el cristall linc un sentiment
de solitud i placidesa,
hi és omnipresent
la unió de l'Aigua i la Terra.

El temps passa lent al Montsià,
no hi ha pressa, i ja és tardet.
Baixo cap a casa, al poble,
disfrutant del passeget.

Entre Ulldecona, Freginals, Ràpita,
Alcanar, i Amposta, la serra alliva s'enfila.
Entre el cel, la Foia i el mar,
a tots acarona i estima.

Ulldecona està ben situada
ja que el sol naix darrere Montsià,
ombra li fa de matinada
i tranquil·lament pot despertar.

*Montsià viu, Montsià perdura
si en trobem de meravelles:
l'història, paisatge i cultura!*

Qui estima la vida
estima la Terra on viu,
i si naix prop de la Serra
d'ella en queda captiu.

De tot cor, montsianenc serè,
fins al dia que ja no et vegi.
Mai l'oblidaré!

DAVID TOMÀS MILLAN